

Dr. Ezgi ŐIRİN

**İDARİ YARGILAMA USULÜNDE
RE'SEN TAHKİK İLKESİ**

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	VII
ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM YARGILAMA USULÜ İLKESİ OLARAK RE'SEN TAHKİK

I. RE'SEN TAHKİK İLKESİNİN KAVRAMSAL VE HUKUKİ ÇERÇEVESİ.....	3
A. Re'sen Tahkik İlkesinin Kavramsal Çerçevesi.....	3
1. Terminoloji Sorunu	3
2. Re'sen Tahkik İlkesinin Anlamı	5
3. Re'sen Tahkik İlkesinin Konusu ve Kapsamı	6
B. Mevaz Fransız Hukukunda Re'sen Tahkik İlkesinin Yeri ve Anlaşılma Biçimi	17
C. Re'sen Tahkik İlkesinin Benzer İlkelerden Farkları	29
1. Yargılama Usulünde Re'sen Harekete Geçme İlkesi ile Farkları.....	29
2. İdari Usulde Re'sen Araştırma İlkesi ile Farkları	34
3. Medeni Yargılama Usulünde Hakimın Davayı Aydınlatma Ödevi ile Farkları.....	37
4. Hakimın Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesi ile Farkları	49
II. FARKLI YARGILAMA USULLERİNDE RE'SEN TAHKİK İLKESİNİN ANLAMI VE KAPSAMI.....	53

A. Anayasa Yargılama Usulünde Re'sen Tahkik İlkesi.....	53
1. İptal Davası ve İtiraz Yolunda Re'sen Tahkik İlkesi.....	53
2. Bireysel Başvuru Usulünde Re'sen Tahkik İlkesi	62
B. Ceza Yargılama Usulünde Re'sen Tahkik İlkesi.....	70
C. Medeni Yargılama Usulünde Re'sen Tahkik İlkesi.....	80
III. İDARİ YARGILAMA USULÜNDE RE'SEN TAHKİK İLKESİNİN GEREKLİLİĞİ	89
A. İdari Yargının İşlevinin Gereği Olarak Re'sen Tahkik İlkesi	90
B. Adil Yargılanma Hakkının Unsurlarından “Silahların Eşitliği”nin Gerçekleştirilmesinin Gereği Olarak Re'sen Tahkik İlkesi	96
IV. RE'SEN TAHKİK İLKESİNİN DİĞER YARGILAMA USULÜ KONULARIYLA İLİŞKİSİ.....	108
A. Çelişmeli Yargılanma Hakkı.....	108
B. İdarenin Yerine Geçerek İşlem Yapma Yasağı.....	120
C. Tarafların İddia ve Savunmalarıyla Bağlılık.....	128
D. İspat Yükü	142
E. Tarafların İddia ve Savunmada Bulunma ve Bunları Somutlaştırma Yükü	154
F. Usul Ekonomisi İlkesi.....	164

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRK İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA
DAVA TÜRLERİ VE FARKLI YARGILAMA
USULLERİNE TABİ OLAN İDARİ
UYUŞMAZLIKLAR BAKIMINDAN RE'SEN
TAHKİK İLKESİ

I. DAVA TÜRLERİ BAKIMINDAN İLKENİN KAPSAMI	173
A. İptal Davasında Re'sen Tahkik İlkesinin Kapsamı	173
1. İptal Davasının Objektif Niteliği	173

2. İptal Davasında İşlemin Unsurları Yönünden Re'sen Tahkik İlkesi	177
a. Yetki Unsuru	182
b. Şekil Unsuru	186
c. Amaç Unsuru	188
d. Sebep Unsuru	195
3. İptal Davasında Özellik Gösteren Durumlarda Re'sen Tahkikin Görünümleri	205
a. Sebep İkamesi	205
b. Yasal Temel İkamesi	218
B. Tam Yargı Davasında Re'sen Tahkik İlkesinin Kapsamı	221
II. FARKLI YARGILAMA USULLERİNE TABİ OLAN İDARİ UYUŞMAZLIKLAR BAKIMINDAN RE'SEN TAHKİK İLKESİNİN KAPSAMI	240
A. İvedi Yargılama Usulüne Tabi Davalarda Re'sen Tahkik İlkesi	240
B. Adli Yargı Yerlerinde Görülen İdari Uyuşmazlıklarda Re'sen Tahkik İlkesi	247

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İLK DERECE YARGILAMASINDA VE KANUN YOLLARI AŞAMASINDA RE'SEN TAHKİK İLKESİNİN UYGULAMA VE GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

I. İLK DERECE YARGILAMASINDA İLKENİN UYGULAMA VE GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ	259
A. Davanın Usul ve Esas Bakımından İncelenmesinde Re'sen Tahkik İlkesinin Uygulama ve Görünüm Biçimleri	259
1. Davanın Usule İlişkin Konularında Re'sen Tahkik İlkesi: Dilekçeler Üzerine İlk İnceleme	259

2. Davanın Esasının İncelenmesinde Re'sen Tahkik İlkesi Kapsamında Başvurulan Tahkikat Usulleri.....	274
a. Bilirkişi İncelemesi.....	274
(1) Bilirkişiyeye Başvurulmasında Hakimın Takdir Yetkisinin Re'sen Tahkik İlkesi Bakımından Değerlendirilmesi.....	275
(2) Bilirkişinin Seçimi	281
(3) Bilirkişi İncelemesinde Re'sen Tahkik İlkesi Kapsamında Özellik Gösteren Haller	281
(4) Bilirkişi Ücretinin Taraflarca Ödenmemesinin Re'sen Tahkik İlkesi Bakımından Değerlendirilmesi	286
b. Keşif	292
c. Mahkemenin Taraflardan ve Üçüncü Kişilerden Bilgi ve Belge İsteme Yetkisi	295
(1) Bilgi ve Belge Talebinin Yöneltebileceği Kişiler.....	305
(2) Bilgi ve Belge Talebinde Uyulacak Usul Kuralları	308
(3) Bilgi ve Belge Talebinin Yerine Getirilmemesinin Taraflar ve Üçüncü Kişiler Üzerindeki Sonuçları.....	312
(4) Bilgi ve Belge Talebinin Yerine Getirilmemesinin Mahkemenin Vereceği Karar Üzerindeki Etkileri.....	314
d. Duruşma	322
e. Fransız İdari Yargılama Hukukunda Uygulanan Özgün Bir Tahkikat Usulü: Amicus Curiae	329
B. Re'sen Tahkik İlkesinin Sınırları.....	337
1. Bilgi ve Belge İbrahim Yükümlülüğünün Sınırları.....	337
a. İYUK Madde 20 Kapsamında Düzenlenen Gizli Bilgi ve Belgeler.....	337
b. Kişisel Veri veya Ticari Sır Gibi Verileri İçeren Bilgi ve Belgeler.....	344
2. Taraflarca Sonradan İbrahim Olunan Belgeler	356
a. İlk Derece Yargılamasında Süresinde Verilmeyen Belgeler.....	356

---

b. Kanun Yolu Aşamasında İbraz Edilen Belgeler	361
3. Re'sen Tahkik İlkesinin Mahkeme Açısından Sınırları	372
II. KANUN YOLLARI AŞAMASINDA RE'SEN TAHKİK İLKESİNİN KAPSAMI.....	379
A. İstinaf İncelemesinde Re'sen Tahkik İlkesi.....	379
B. Temyiz İncelemesinde Re'sen Tahkik İlkesi	388
C. Yargılamanın Yenilenmesinde Re'sen Tahkik İlkesi	410
D. Kanun Yararına Temyizde Re'sen Tahkik İlkesi	413
E. Kanun Yolları Aşamasında Özellik Gösteren Haller.....	415
1. Aleyhe Bozma Yasağı.....	415
2. Usuli Kazanılmış Hak.....	424
SONUÇ	437
KAYNAKÇA.....	443